

Poñendo os lentes para a Protección da Infancia

Difusión da Campaña do Consello de Europa para a
Prevención da Violencia Sexual contra a Infancia 1 de cada 5

MEMORIA DE ACTUACIÓNS

2023

ÍNDICE

1. MARCO XERAL

- 1.1 Presentación
- 1.2 Contexto
- 1.3 Descripción do programa

2. INFORME DE RESULTADOS

3. CONCLUSIÓNs, PROPOSTAS E OBSERVACIÓNs

ANEXO I – VALORACIÓNs DO PROFESORADO

ANEXO II – VALORACIÓN DAS PERSÓAS FORMADORAS

ANEXO III – MEMORIA GRÁFICA

1. MARCO XERAL

1.1 Presentación

A Asociación “Abuso y Maltrato Infantil No. Galicia” (AMINO.GAL) foi constituída o 26 de xuño do ano 2014 por un grupo de profesionais de diferentes ámbitos (sanidade, educación, servizos sociais, xustiza, etc.) da Comunidade Autónoma de Galicia.

O artigo 5 dos estatutos contempla que as súas finalidades son:

- Sensibilizar, informar e asesorar á sociedade, a colectivos e particulares e aos/ás profesionais sobre o problema dos malos tratos na infancia en todas as súas modalidades.
- Sensibilizar, informar e asesorar á sociedade, a colectivos e particulares e aos/ás profesionais relacionados co ámbito da protección infantil sobre a necesidade de fomentar o bo trato á infancia e adolescencia por parte de todos os axentes sociais.
- Formar e asesorar sobre a violencia infantil, a violencia entre iguais e a atención á infancia e adolescencia en situación de risco e/ou desamparo a profesionais e institucións de todo tipo.
- Promocionar e desenvolver programas de defensa dos dereitos da infancia e adolescencia, tanto a nivel estatal coma no ámbito da cooperación internacional.
- Desenvolver sinerxias con outras asociacións ou institucións.

AMINO.Gal é a única asociación galega que pertence á Federación de Asociacións para a Prevención do Maltrato Infantil (FAPMI).

Dende a súa constitución, o seu traballo desenvolveuse principalmente na prevención e asesoramento ás familias, a organización de xornadas e seminarios formativos, creación de materiais de prevención, así como a impartición de cursos a diferentes perfís profesionais tanto a nivel particular como a través de programas financiados pola Xunta de Galicia.

1.2 Contexto

Os datos

Partindo dos datos da organización Save the Children, estímase que “o 23% das nenas e un 15% dos nenos sofre violencia sexual antes dos 17 anos en España”. Con todo, hai unha serie de factores clave que inflúen decisivamente nas dificultades de denuncia e persecución. Trátase de delitos que comenten as persoas de máis confianza dos/as menores, exercendo un poder que eles/elas non poden controlar sendo moitas veces non conscientes do que lles está ocorrendo. Estes feitos, velados e moitas veces silenciados, producen uns efectos psicolóxicos devastadores, así como unha nefasta influencia no desenvolvemento evolutivo das/ dos menores.

Non é ata o 1 de xullo de 2010, cando aparecerá o primeiro instrumento internacional de loita directa contra a violencia sexual infantil. É a data na que entra en vigor o Convenio do Consello Europa para a protección dos menos, nenas e adolescentes (NNA) contra a explotación e o abuso sexual, máis coñecido como Convenio de Lanzarote.

O Convenio baseado na Convención das Nacións Unidas sobre os Dereitos do Neno, contempla o abuso sexual dos/das NNA como un delito, con independencia de quen sexa o autor/a ou do lugar no que se cometa: no fogar, nunha institución adicada o coidado dos/as menores, a través de redes de crime organizado ou por medio da internet.

É dentro, tamén, do Consello de Europa, o 29 de novembro do ano 2010 cando se inicia en Roma a Campaña contra a violencia sexual infantil “Un de cada Cinco”, que persegue os seguintes obxectivos:

- Promover a firma, ratificación e aplicación do Convenio do Consello de Europa para a protección dos/das nenos/as contra a explotación e o abuso sexual.

- Proporcionar ós nenos e nenas, ás súas familias-coidadores/as e á sociedade coñecementos e ferramentas para previr a violencia sexual contra os/as NNA e, deste xeito, crear conciencia acerca de todo o que constitúe violencia sexual contra as persoas menores de idade.

En España, Federación de Asociaciones para la Prevención del Maltrato Infantil (FAPMI), coa colaboración do Ministerio de Sanidade, Política Social e Igualdade, apoian e participan nesta campaña dende os seus inicios.

Faltan profesionais de tódolos ámbitos, sociais, policiais, xudiciais e terapéuticos que estean especializados en como tratar e dirixirse aos/ás menores e ademais, especialmente na terrible problemática da violencia sexual contra a infancia (VSI).

En 2021 apróbase a LOPIVI como a nova lei de protección do/da menor, e un dos seus obxectivos é impulsar ferramentas que fortalezan a prevención deste tipo de violencias e facer partícipes aos profesionais que traballan con NNA dela a través das Administracións, tal e como se reflicte no artigo 3, é “impulsar a detección precoz da violencia sobre a infancia e a adolescencia mediante a formación interdisciplinar, inicial e continua de tódolos/as profesionais que teñen contacto habitual cos nenos, nenas e adolescentes”.

1.3 Descrición do programa

O Programa “Poñendo os lentes para a protección da infancia” é un proxecto para a prevención, detección e notificación da violencia sexual contra a infancia e adolescencia en centros de ensinanza, nos seus inicios, de Educación Infantil e Primaria, ampliando a partir de 2024 a Secundaria e Bacharelato, de tódalas cidades galegas.

Os **obxectivos** do programa son os seguintes:

- Concienciar e sensibilizar ao profesorado e as familias sobre a violencia sexual contra a infancia na nosa sociedade.
- Proporcionar ferramentas de prevención ao profesorado, o alumnado e ás familias.
- Proporcionar ferramentas de detección ao profesorado e ás familias
- Transmitir a maneira de actuar ante unha sospeita de VSI
- Dar a coñecer materiais para a prevención da VSI

Persoas destinatarias

As/os destinatarias/os directos do Programa neste ano 2024 foron os/as mestres/as dos centros de Educación Infantil e Primaria, un total de 73 centros, tanto públicos coma privados e concertados de diferentes concellos das 4 provincias galegas. Os destinatarios indirectos serían os milleiros de NNA de Galicia e as súas familias que beneficiáanse da formación dos seus/súas mestres/as, para garantir a súa protección mediante a detección e notificación correcta, ademáis de ofrecerlles ferramentas de prevención para poder evitar ou pedir auxilio no caso de sufrir violencia sexual.

Tamén contamos como persoas destinatarias aos 11 técnicos de formación que actualizaron os seus coñecementos sobre abuso sexual infantil a través de diferentes formacións impartidas ao longo do ano.

Principais actividades do ANO 2023

Formación dos/as técnicos

A actualización da formación dos técnicos que formaron parte desta edición de Poñendo os Lentes se celebrou en novembro e decembro de 2022.

A maiores tamén se realizou unha formación específica en 2023 de 4 horas sobre dinámicas para traballar a educación afectivo-sexual con adolescentes. Este seminario se celebrou de maneira presencial en Pontevedra o día 25 de novembro e foi impartido por unha sexóloga especializada.

Contacto cos centros educativos

Dende o equipo de coordinación do programa contáctase cos centros, a través primeiro de correos electrónicos informativos, e logo, a través de comunicación telefónica. Neste caso, a persoa de contacto soe pertencer o equipo educativo ou de orientación do centro, e son as persoas encargadas de transmitir a participación do centro o resto do equipo educativo.

Despois calendarízanse os seminarios formativos, que logo son rexistrados no aplicativo informático creado para o programa.

Neste aplicativo rexístranse: a data xornada, persoa de contacto e datos do centro, a modalidade de formación elixida e a asignación a un formador/a.

Despois da xornada formativa, neste mesmo aplicativo engadiranse os datos relacionados co número de asistente e a valoración xeral da participación dos mesmos por parte dos formadores/as.

Difusión nos centros educativos

Os/as técnicos/as comezaron en xaneiro a realizar os seminarios nos diferentes centros.

É o propio centro o que elixe a modalidade de realización da formación. Para facilitar a participación do profesorado, e tendo en conta a complicada orografía galega se lles ofrece realizar o seminario presencial ou de maneira online.

Establécese un número mínimo de 12 asistentes para ofrecer a formación de maneira presencial, co obxectivo de optimizar recursos. En xeral hai unha preferencia por que se realicen de maneira presencial tal e como reflicte a figura 1

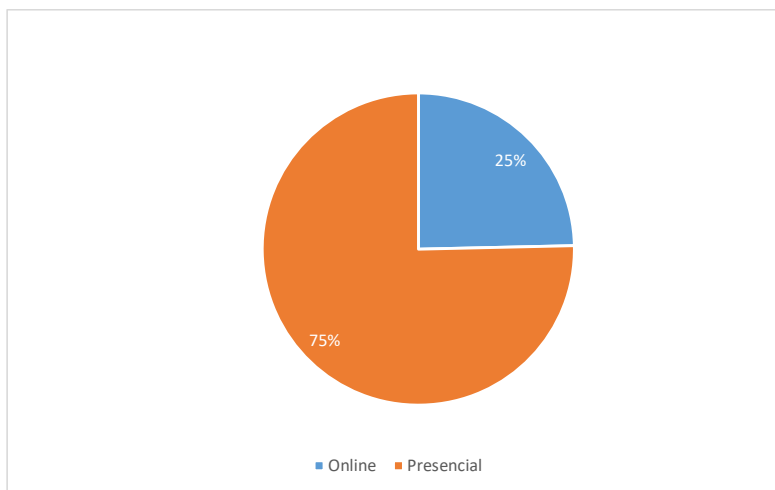

Figura 1. Seminarios celebrados Online vs Presencial

A través de correo postal, se envían aos centros o material de prevención do Consello de Europa “A regra de Kiko”. E por correo electrónico facilítase tanto o material de interese como o enlace para a enquisa de satisfacción e o certificado de asistencia á formación.

O material teórico impartido nas formación está a disposición dos/das profesionais na páxina web da entidade www.aminogal.es

Seguimento de actuacións e asesoramento

As coordinadoras, dentro das súas funcións, desempeñan a labor de supervisión das accións formativas dos técnicos. Dita supervisión levouse a cabo contactando sempre cos técnicos, previamente á actuación formativa con fins preparativos e posteriormente, con fins de seguimento e valoración. A supervisión complementouse coa asistencia online ou presencial nalgúns acutacións nas que se considerou oportuno.

Recollida e análise de datos

Unha vez rematadas as actuacións, as coordinadoras recolleron e analizaron os datos rexistrados na plataforma virtual.

Avaliación do Programa

- Avaliación das sesións recibidas: Realízase a través de enquisas de valoración que son enviadas por correo electrónico a cada centro onde se realiza o seminario. Nese email facilítaselles unha ligazón onde acceden para cubrir a enquisa.
- Avaliación da participación do profesorado na sesión: Realízase a través dunha escala de participación e interese que é rexistrada na plataforma de coordinación, e son as persoas que realizan as charlas as que puntúan esta variable.
- Avaliación xeral do programa: Recóllense datos do número de centros que participaron e do número de mestres/as formados/as.

2. INFORME DE RESULTADOS

Participantes

O Programa “Poñendo os Lentes para a Protección da Infancia” traballou a sensibilización, a detección e a prevención do abuso sexual infantil con **880 mestres e mestras** en **73 centros educativos** de Galicia de Educación Infantil e Educación Primaria. Para realizar estas actuacións se contou coa participación de **11 técnicos de formación** e **dúas coordinadoras**.

Os centros educativos e Mestres/as formados/as se distribúen da seguinte forma:

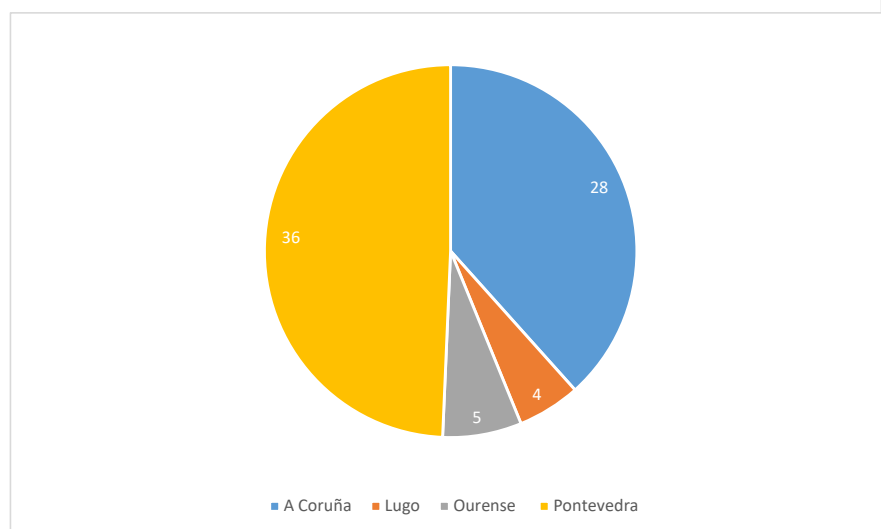

Figura 2. Centros participantes

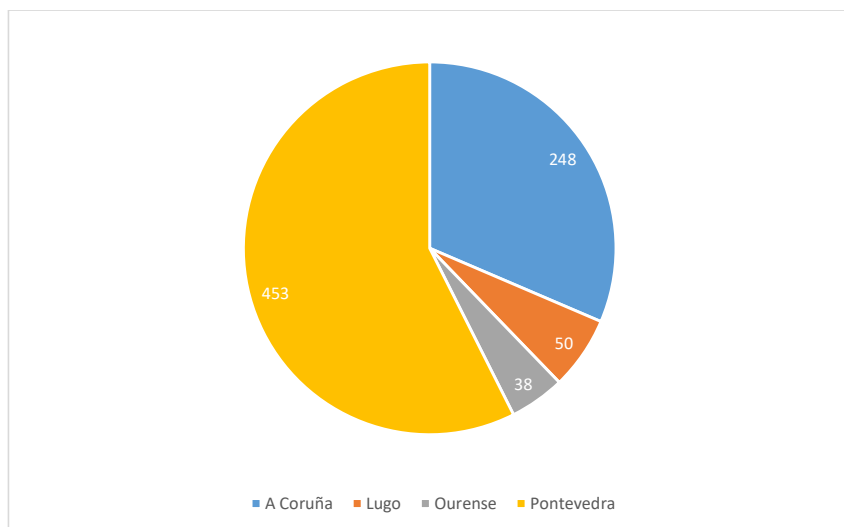

Figura 3. Mestres/as formados/as

Os/as técnicos de formación valoraron o interese e participación xeral amosado polos mestres e mestras en cada seminario, obténdose os seguintes resultados:

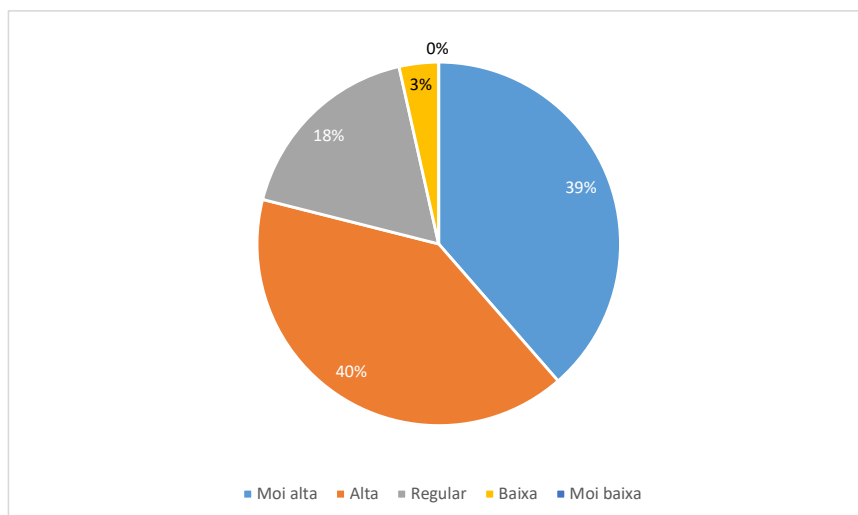

Figura 4. Interese e participación

Coñecementos sobre abuso sexual infantil

Un dos principais obxectivos do programa é proporcionar coñecementos e ferramentas para previr a violencia sexual contra os nenos, nenas e adolescentes e crear conciencia sobre todo o que constitúe a violencia sexual contra a infancia.

Coa finalidade de avaliar o grado de coñecemento que teñen os mestres e mestras de Galicia nesta materia, utilizamos diferentes indicadores: o **coñecemento previo** da Campaña “Un de Cada Cinco”, a **realización previa de actividades** de prevención de abuso sexual infantil no centro e o **coñecemento sobre os indicadores** de abuso sexual infantil.

Unha mostra de 290 mestres/as contestaron á enquisa.

Os resultados obtidos a través dos cuestionarios de avaliación contestados son os seguintes:

P. Coñecías a Campaña “Un de Cada Cinco” antes desta xornada?

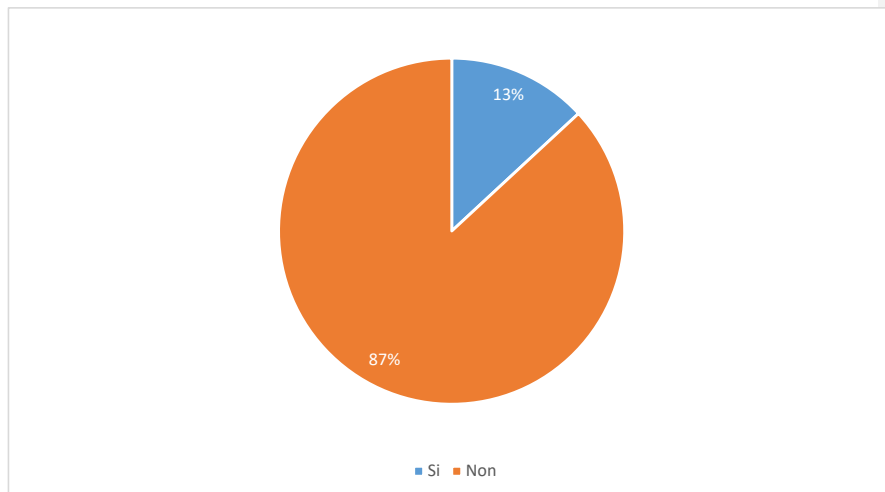

Figura 5. Coñecemento da Campaña “Un de Cada Cinco”

P. Realizáronse actividades de prevención de Abuso Sexual Infantil no seu centro?

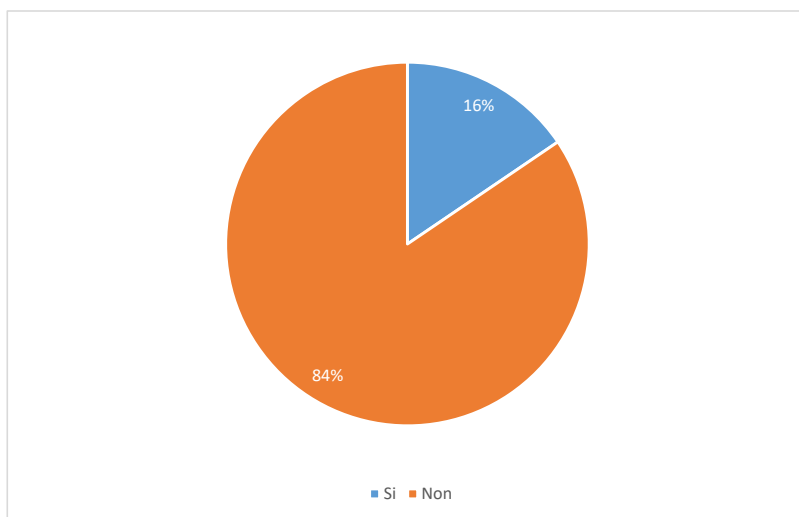

Figura 6. Realización previa de actividades no centro

P. Coñecías os indicadores de Abuso Sexual Infantil antes desta xornada?

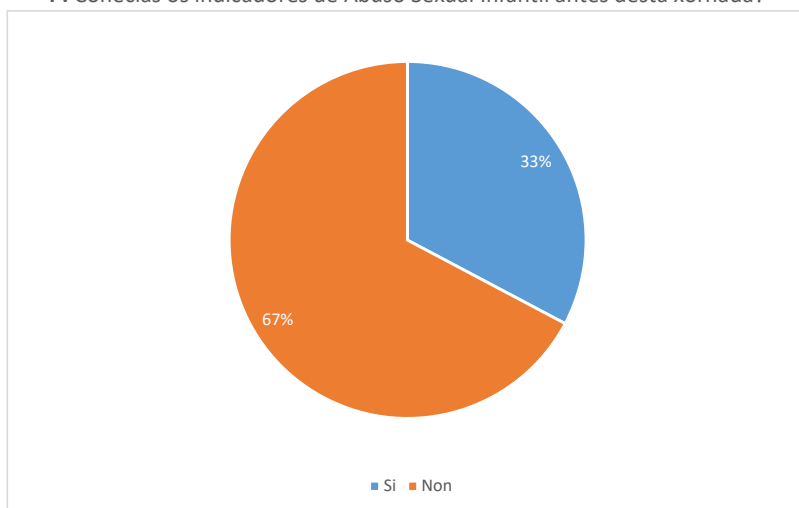

Figura 7. Coñecemento sobre indicadores de Abuso Sexual Infantil

Previsión futura

Os obxectivos principais do Programa son a sensibilización e o aporte de ferramentas de detección e prevención do abuso sexual infantil para o profesorado dos diferentes centros educativos de Galicia. Un obxectivo derivado destes é a protección dos/as menores que son ou poden ser vítimas de abusos. Para avaliar este obxectivo se utilizaron dúas variables: a **percepción da competencia** ante unha sospeita e a **previsión de utilizar o material** de prevención nas aulas.

Os resultados obtidos a través dos cuestionarios de avaliación contestados son os seguintes:

P. Saberías que facer no caso de que algún dos teus alumnos te contara que é vítima de ASI?

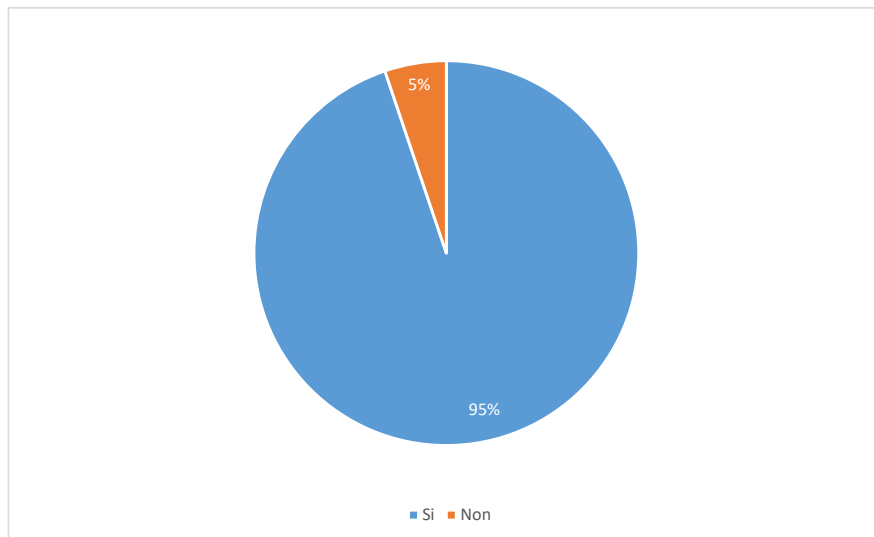

Figura 8. Percepción de competencia ante unha sospeita de ASI

P. Pensas utilizar o material desta campaña cos teus alumnos/as?

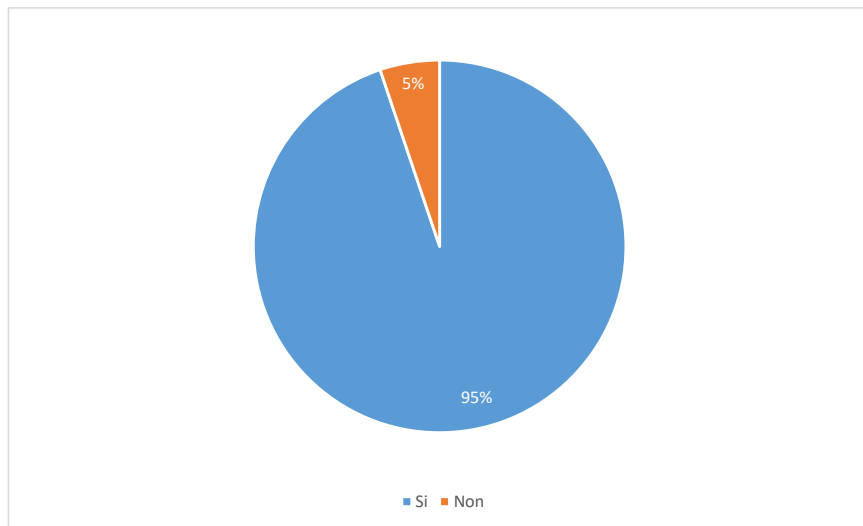

Figura 9. Previsión de uso do material

P. Necesidade da implantación dun protocolo de actuación ante unha sospeita de VSI

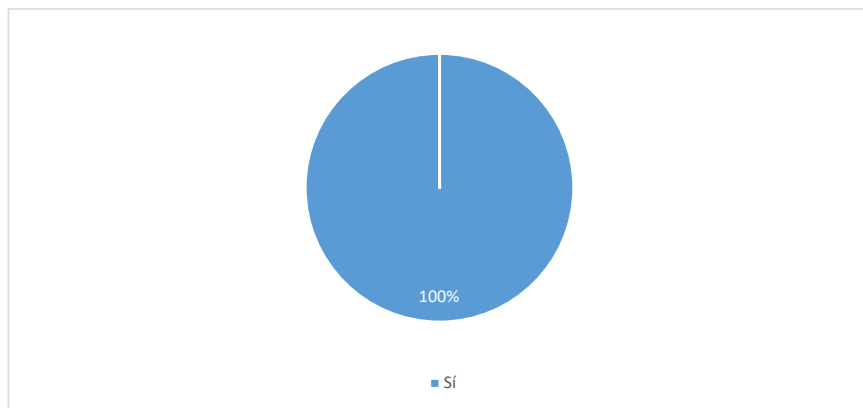

Figura 10. Previsión de uso do material

Valoración da formación

Para avaliar as charlas formativas, os Mestres e mestras puntuaron os seguintes aspectos: o **dominio das personas formadoras**, a **necesidade** da realización desta formación e a **satisfacción xeral** coa formación recibida. Ademais puideron plasmar as súas observacións e comentarios.

Os resultados obtidos a través dos cuestionarios de avaliación contestados son os seguintes:

P. Dominio dos/as formadores/as sobre a materia

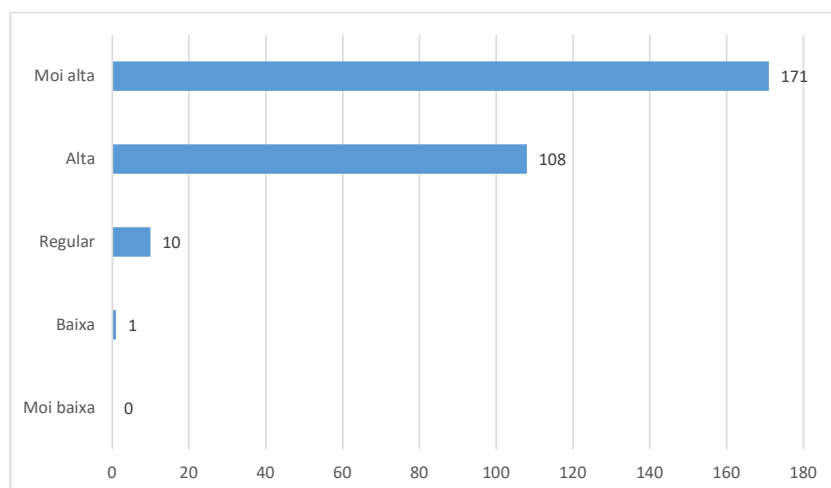

Figura 11. Dominio dos/as formadores/as

P. Necesidade da realización desta formación

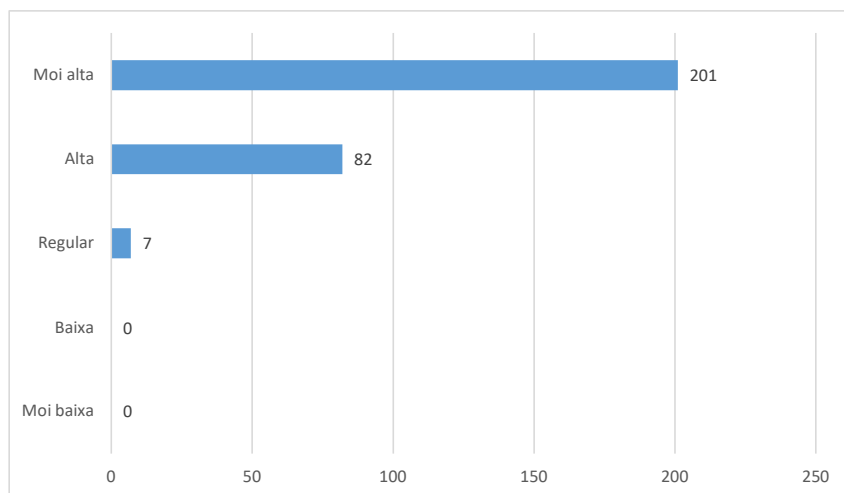

Figura 12. Necesidade da formación sobre VSI

P. Satisfacción xeral coa formación

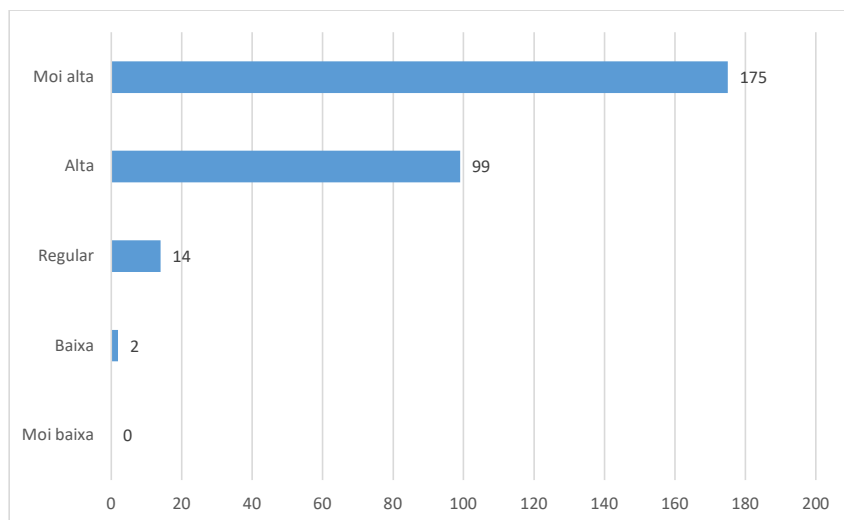

Figura 12. Satisfacción xeral

Con respecto ás observacións sinaladas polos mestres e mestras se destacan as seguintes, que fan referencia á importancia da formación en violencia sexual contra a infancia, á claridade dos formadores á hora de explicar a temática e á boa disposición do profesorado para ampliar a formación no ámbito do maltrato infantil:

“Deberíamos recibir mais formación sobre este tema.”

“Penso que todos os anos deberían recibirse nos centros este tipo de formacións.”

“O responsable da charla, foi moi explicativo, aclaratorio e amosou moita motivación á hora de transmitir os contidos.”

“Era a segunda vez que acudía a esta formación e, por segunda vez, volveume a resultar moi interesante e útil. Moitas grazas!”

2.1 Programa completo

Engadindo o número de persoas participantes das anteriores edicións do Programa (dende o ano 2018) o cómputo total de profesionais formados a través do Programa Poñendo os Lentes ata agora é de **5.198 + 880 = 6.078.**

3. CONCLUSIÓNS, PROPOSTAS E OBSERVACIÓNS

Principais conclusións

A implementación do Programa este ano, pode calificarse como moi positiva tendo en conta os resultados obtidos.

A valoración tanto da necesidade como da calidade desta formación é moi alta. O feedback recibido reflicte que o profesorado segue interesado en recibir formación deste tipo. Se segue valorando (dende o inicio do programa en 2018), a innovación que supón a materia tratada, así como a profesionalidade dos formadores/as e a claridade e estruturación da exposición realizada, posto que se fai dende a adecuación da información á practicidade e realidade do entorno profesional propio da comunidade educativa.

Algúns centros que xa recibiron a formación en edicións anteriores nos contactaron de novo para repetila. Non obstante a maioría dos centros participan no programa por primeira vez. As conclusións anuais son similares, posto que as necesidades e percepcións dos/das docentes son os mesmos durante os anos, ata que reciben a formación.

Os resultados e a experiencia dos/das formadores/as permiten establecer as seguintes conclusións principais:

1. NECESIDADE DE FORMAR AOS MESTRES E MESTRAS EN MATERIA DE VIOLENCIA SEXUAL CONTRA A INFANCIA

Os resultados obtidos reflicten que os coñecementos en materia de violencia sexual contra a infancia entre os profesionais que traballan no ámbito educativo son moi baixos.

Coa aprobación da **nova Lei Orgánica de Protección Integral á Infancia e a Adolescencia fronte á Violencia**, búscase a prevención deste tipo de situacións, pretendéndose unha maior sensibilización, detección precoz e prevención con plans públicos dirixidos á erradicación deste tipo de violencia. E para isto, é fundamental a **formación especializada e continua** das persoas implicadas no proceso (nas que se inclúen por suposto os docentes)

Comentado [f1]: No se si se le puede dar una vuelta de redacción o se entiende lo q eu quiero decir

2. NECESIDADE DE INCLUIR A VIOLENCIA SEXUAL CONTRA A INFANCIA COMO CONTIDO FORMATIVO DE CARÁCTER OBRIGATORIO NA FORMACIÓN REGLADA DE CALQUERA ESPECIALIDADE RELACIONADAOA INFANCIA

Seguindo o argumento establecido no punto anterior, consideramos que esta formación debería estar incluída no curriculum universitario e de formación profesional pertinentes.

3. NECESIDADE DE ESTABLECER PROTOCOLOS CLAROS DE ACTUACIÓN ANTE UNHA SOSPEITA DE VSI NO SISTEMA EDUCATIVO

En numerosas ocasións o profesorado dos centros comentou a inexistencia dun protocolo de actuación específico ante un caso de sospeita de VSI no que hai que actuar de maneira urxente, creando así moita inseguridade entre os/as docentes, ao sentir que non están respaldados. Pensamos que pode ser un obstáculo á hora de notificar unha sospeita ou xestionar de xeito correcto unha situación de VSI por parte do profesorado. De feito, a pregunta incluída sobre esta temática, revela que o 100% das respostas de tódolos profesionais que cubriron a enquisa a mesma: **Todos/as cren que é necesaria a existencia dun protocolo específico a seguir ante unha sospeita de violencia sexual contra a infancia.**

Comentado [f2]: ¿este dato se mantiene?

Propostas

Atendendo ás conclusións extraídas dos datos do Programa, incorporando as recomendacións dos participantes e tendo en conta ás implicacións da aprobación da nova Lei de Protección á Infancia, mencionada anteriormente, plantéxanse para sucesivos exercicios as seguintes propostas:

Continuidade e ampliación do Programa Poñendo os Lentes como formación continua e especializada no eido da educación secundaria e de bacharelato

Nestas cinco edicións do Programa Poñendo os Lentes comprobamos que a formación ofertada foi aceptada e valorada de maneira moi positiva. A labor sensibilizadora, o dar a coñecer esta realidade, foi tamén moi importante, xa que moitos/as docentes descoñecían por completo a incidencia da violencia sexual contra a infancia, así como os indicadores e as ferramentas de prevención.

Estes datos evidencian a necesidade de ampliar a formación a outros tipos de violencia contra a infancia e ofertala de maneira continua, para aportar ferramentas actualizadas e específicas.

Tendo en conta que nestes anos cubrimos a maioría dos centros de educación infantil e primaria, vemos a necesidade de incrementar a implementación no resto das etapas educativas, considerando a posibilidade de que calquera etapa poida contar con profesionais formados na materia.

Implementación dos obradoiros de prevención de violencia sexual contra a infancia dentro do programa

Consideramos que a mellor maneira de promover a prevención de situacións de violencia contra a infancia que busca a nova Lei de Protección é incluíndo no currículo escolar o material existente destinado a este fin. Por elo, propoñemos incluír nas seguintes edicións a posibilidade de incluír as ferramentas de prevención nos centros que así o desexen e así tamén, en certa medida, impulsar a realización dos obradoiros por parte do profesorado, servindo os nosos/as técnicos/as como guía de actuación.

Nas enquisas de avaliación do profesorado, se reflicte a intencionalidade de levar a cabo estes obradoiros de maneira voluntaria, pero por outra banda, a información final que nos chega por parte dos/as mestres/as é que lles resulta complicado, xeralmente por falta de tempo, debido á cantidade de actividades curriculares que teñen que levar a cabo.

Inclusión das horas formativas do Programa Poñendo os Lentes como obrigatorias de tódolos centros educativos

Tal e como está plantexado o programa, se conta coa voluntariedade dos centros para participar. Non obstante observamos que moitas veces a información sobre o programa non pasa da persoa do equipo directivo coa que se contacta, decidindo esta mesma sobre a participación ou non do centro.

Consideramos que a violencia contra a infancia é un tema bastante importante para que se esixa unha formación mínima ós centros educativos por parte da Consellería de Educación. E de feito a nova Lei de Protección así o reflicte no art. 4 apartado f) *“Especialización e capacitación dos e das profesionais que teñen contacto habitual cos*

nenos, nenas e adolescentes para a detección precoz de posibles situación de violencia”.

Observacións

No desenvolvemento do Programa ó longo deste ano 2023, dende coordinación tivemos as seguintes percepcións:

- Foi moi positiva a selección das 11 personas colaboradoras que se convertiron en técnicos/as de formación. Todos/as eles/elas participaron nas anteriores edicións do Programa, polo que partíamos da base de estar seleccionando a xente moi implicada e comprometida coa labor da nosa entidade, e por suposto, que contan con unha formación especializada e experiencia que convirtenos/as nos/as profesionais idóneos/as para a execución do programa.
- Parécenos fundamental que a formación tanto dos/as técnicos/as como do personal coordinador sexa continua. A formación interna é unha maneira de manernos actualizados/as e enriquecer as formacións que impartimos.
- Nesta edición temos en conta a importancia da formación no eido afectivo-sexual que esta moi vinculado coa prevención da violencia na infancia, así como na xestión emocional das situación que lles poden ocorrer.
- Como en todas as edicións, existiu unha gran colaboración e resposta por parte dos/as docentes formados/as, mostrando interese no tema e en varias ocasións pedindo asesoramento posterior ás formacións de Amino Galicia, para temas e dúbidas que lles xorden relacionadas co seu alumnado.
- En algunhas ocasións, antes de contactar cos centros xa estes nos solicitaban a formación que coñecían a través de diversas vías (compañeiros doutros centros, redes, publicidade...), o que reflicte a repercusión que os Programa está tendo no ámbito educativo galego.

ANEXO I – VALORACIÓNS DO PROFESORADO

Enquisa de valoración da charla recibida

Especialidade: Infantil ☐ Primaria ☐ Especial ☐

¿Coñecías a campaña 1 de cada 5 antes
desta xornada? Sí ☐ Non ☐

En caso afirmativo, ¿onde a coñeciches?

¿Realizáronse actividades de prevención de violencia sexual infantil no seu centro?
Sí ☐ Non ☐

¿Coñecías os indicadores de Abuso sexual infantil antes desta xornada? Sí ☐ Non ☐

¿Pensas utilizar o material desta campaña cos teus alumnos/as? Sí ☐ Non ☐

¿Saberías que facer no caso de que algún dos teus alumnos te contara que é vítima de
VSI? Sí ☐ Non ☐

Cres necesaria a existencia dun protocolo específico a seguir ante unha sospeita de
abuso sexual infantil? Sí ☐ Non ☐

Satisfacción coa xornada

Dominio dos formadores sobre a materia:

Moi baixa ☐ Baixa ☐ Regular ☐ Alta ☐ Moi alta ☐

Necesidade da realización desta formación:

Moi baixa ☐ Baixa ☐ Regular ☐ Alta ☐ Moi alta ☐

Satisfacción xeral coa formación:

Moi baixa ☐ Baixa ☐ Regular ☐ Alta ☐ Moi alta ☐

Observacións e comentarios

ANEXO II – VALORACIÓN DAS PERSOAS FORMADORAS

Rexistro e valoración das persoas formadoras

Data:

Nome do Centro:

Poboación:

Nº de asistentes:

Interese e participación: (Moi alto, Alto, Regular, Baixo, Moi Baixo)

Observacións:

ANEXO III – MEMORIA GRÁFICA

Materiais aportados ós/ás técnicos e contos que se lle facilitan ós centros

Materiais aportados ós/ás técnicos para dinamizar a formación

Material aportado ós/ás técnicos para dinamizar a formación

Celebración dun seminario no CEIP Sequelo, Marín

Formación a técnicos en Pontevedra